

Міністерство охорони здоров'я України
Полтавський державний медичний університет

Кафедра внутрішньої медицини № 3 з фтизіатрією

СИЛАБУС

«ВНУТРІШНЯ МЕДИЦИНА» (В ТОМУ ЧИСЛІ ІНФЕКЦІЙНІ ХВОРОБИ ТА ЕПІДЕМІОЛОГІЯ, КЛІНІЧНА ФАРМАКОЛОГІЯ) нормативна дисципліна

Модуль 1. Основи внутрішньої медицини.

Основи внутрішньої медицини (хвороби органів дихання, хвороби органів кровообігу, ревматичні хвороби, хвороби органів травлення)

Модуль 2. Основи внутрішньої медицини.

Заповнення амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби) та захист роботи по веденню медичної документації - амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби). Хвороби органів сечоутворення та сечовиділення.

Хвороби ендокринної системи та обміну речовин.

Хвороби органів кровотворення. Алергічні хвороби. Вторинні імунodefіцити.

рівень вищої освіти
галузь знань
спеціальність
кваліфікація освітня
кваліфікація професійна
освітньо-професійна програма
форма навчання
курс та семестр вивчення навчальної
дисципліни

другий (магістерський) рівень вищої освіти
22 «Охорона здоров'я»
221 «Стоматологія»
магістр стоматології
лікар-стоматолог
«Стоматологія»
Денна
4 курс 7-8 семестри

ДАНІ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Прізвище, ім'я, по батькові викладача (викладачів), науковий ступінь, учене звання	Лавренко Анна Володимирівна, к.мед.н., доцент Дігтяр Наталія Іванівна, к.мед.н., доцент Герасименко Наталія Дмитрівна, к.мед.н., доцент
Профайл викладача (викладачів)	https://int-med-three.pdmu.edu.ua/team
Контактний телефон	+380532676269
E-mail:	vnutrmed3@pdmu.edu.ua
Сторінка кафедри на сайті ПДМУ	https://int-med-three.pdmu.edu.ua/

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Обсяг навчальної дисципліни

Кількість кредитів / годин – 3/90, із них:

Лекції (год.) - 8

Практичні (год.) - 40

Самостійна робота (год.) - 42

Вид контролю- Підсумковий модульний контроль (ПМК)

Модуль 2. Обсяг навчальної дисципліни.

Кількість кредитів / годин – 1,5/45, із них:

Лекції (год.) - 0

Практичні (год.) - 40

Самостійна робота (год.) - 5

Вид контролю: Підсумковий модульний контроль (ПМК)

Модуль 1,2. Політика навчальної дисципліни

При організації освітнього процесу в ПДМУ викладачі і студенти діють відповідно до:

Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному медичному університеті (<https://www.pdmu.edu.ua/n-process/department-npr/normativni-dokumenti>).

Положення про академічну доброчесність здобувачів вищої освіти та співробітників Полтавського державного медичного університету (<https://www.pdmu.edu.ua/n-process/viddil-monitoringu-osvity/informaciyi-materiali-n-process-vimo-ek9k>).

Правил внутрішнього розпорядку для студентів Полтавського державного медичного університету(<https://www.pdmu.edu.ua/n-process/department-npr/normativni-dokumenti>).

Положення про організацію та методику проведення оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в Полтавському державному медичному університеті (<https://www.pdmu.edu.ua/n-process/department-npr/normativni-dokumenti>).

Положення про організацію самостійної роботи студентів в Полтавському державному медичному університеті (<https://www.pdmu.edu.ua/n-process/department-npr/normativni-dokumenti>).

Положення про неформальну та інформальну освіту учасників освітнього процесу Полтавського державного медичного університету. (<https://www.pdmu.edu.ua/n-process/department-npr/normativni-dokumenti>).

Кафедра внутрішньої медицини № 3 з фтизіатрією розташована на базі терапевтичного відділення КП «1- а міська клінічна лікарня Полтавської міської ради» за адресою: м. Полтава вул. Олесь Гончара 27а.

Студенти приходять на заняття згідно з розкладом. Запізнення на заняття не допускається. Заняття проводяться без перерви. В приміщенні лікарні розташована гардеробна, де студенти переодягаються. Під час перебування на кафедрі студенти повинні дотримуватися професійного дрес-коду, який передбачає медичну форму — халат і медичну шапочку, бажано білого кольору бездоганно чисті, випрасувані. У приміщенні кафедри не допускається носіння головних уборів. Забороняється носіння медичної форми під верхнім одягом та поза зоною клінічної бази. Дотримання вказаного

дрес-коду забезпечується на основі морального самоконтролю кожного студента.

Опис навчальної дисципліни (анотація).

Вивчення основ внутрішньої медицини має першочергове значення для підготовки лікарів усіх спеціальностей. Лікар будь-якої спеціальності повинен уміти надати першу лікарську допомогу при невідкладних станах, травматичних ушкодженнях, кровотечі, клінічній смерті; виконувати ін'єкції, пункції, переливання компонентів крові та інші маніпуляції. На 3 курсі проводиться вивчення **Модуля 1. Основи внутрішньої медицини**, що передбачає вивчення діагностики та лікування хвороб органів дихання, хвороб органів кровообігу, ревматичних хвороб, хвороб органів травлення. На 4 курсі проводиться вивчення **Модуля 2. Основи внутрішньої медицини**, що передбачає опанування навичок ведення медичної документації (історії хвороби, амбулаторної картки хворого), вивчення діагностики та лікування хвороб органів сечоутворення та сечовиділення, хвороб ендокринної системи та обміну речовин, хвороб органів кровотворення, алергічних хвороб та іммунодефіцитних станів.

Вивчення **Модуля 1,2. Основи внутрішньої медицини** надає змогу студентам опанувати знання щодо принципів діагностики найпоширеніших захворювань внутрішніх органів, принципів їх лікування та тактики лікаря-стоматолога щодо пацієнтів із захворюваннями, що потребують особливої тактики ведення (згідно списку 3) та діагностики захворювань і надання невідкладної допомоги при виникненні невідкладних станів (згідно списку 4), згідно Стандарту вищої освіти України, за спеціальністю стоматологія, затвердженому 26.06.2019.

Предметом вивчення Модуля 1, 2. Основи внутрішньої медицини є: навчити студентів сприймати організм людини як єдине ціле, висвітлити взаємозв'язок патології ротової порожнини та внутрішніх органів, виробити навички швидкого обстеження і надання невідкладної допомоги хворим на

догоспітальному етапі та в надзвичайних ситуаціях, тому що ротова порожнина тісно пов'язана з різними органами і системами.

При деяких захворюваннях внутрішніх органів перші симптоми дуже часто виявляються саме на слизовій оболонці ротової порожнини, що спонукає хворого звертатись до лікаря-стоматолога. Крім того, в практиці лікаря-стоматолога можливе виникнення тих чи інших невідкладних станів, обумовлених патологією внутрішніх органів, і тактика, яку обере лікар-стоматолог, може стати вирішальним фактором життя та здоров'я хворого.

Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

Модуль 1, 2. Основи внутрішньої медицини (міждисциплінарні зв'язки).

Пререквізити.

Вивчення основ внутрішньої медицини базується на знаннях, здобутих на медико-біологічних (медичної біології, медичної, біологічної та біоорганічної хімії, основи біоетики та біобезпеки, мікробіології, вірусології та імунології, соціальної медицини, громадського здоров'я та основ доказової медицини й інтегрується з цими дисциплінами) та клінічних кафедрах.

Постреквізити.

Набуті знання в процесі навчання інтегруються в навички семіотичного мислення. Це передбачає формування умінь застосовувати знання з внутрішньої медицини в процесі подальшого навчання й у професійній діяльності. Також вивчення основ внутрішньої медицини закладає основи формування знань, умінь та навичок, необхідних у наступній професійній діяльності.

Мета та завдання навчальної дисципліни.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Внутрішня медицина (в тому числі інфекційні хвороби та епідеміологія, клінічна фармакологія)», **Модуля 1,2. Основи внутрішньої медицини**, є оволодіння майбутніх лікарів-стоматологів навичками за зовнішніми ознаками та даними анамнезу діагностувати найбільш поширені внутрішні хвороби, їх ускладнення, які

загрожують життю пацієнтів; знати тактику лікаря-стоматолога щодо хворих із соматичною патологією; вміти оцінювати значення соматичної патології для виникнення та перебігу хвороб органів ротової порожнини та роль патології органів ротової порожнини в розвитку соматичних захворювань.

Основними завданнями під час вивчення дисципліни за

Модулем 1,2. «Основи внутрішньої медицини» є:

- оволодіти методами діагностики патології внутрішніх органів за синдромним та нозологічним принципами;
- оволодіти принципами формулювання клінічного діагнозу захворювань, що потребують особливої тактики лікаря-стоматолога;
- оволодіти методами надання невідкладної лікарської допомоги при станах, що загрожують життю та здоров'ю хворих згідно переліку.

Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє Модуль 1, 2. Основи внутрішньої медицини (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання згідно з вимогами Стандарту вищої освіти України, за спеціальністю стоматологія, затверджене 26.06.2019.

Модуль 1,2. Основи внутрішньої медицини забезпечує набуття студентами *компетентностей*:

- інтегральна:

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Стоматологія» у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

- загальні:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичній діяльності.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5. Здатність спілкуватися англійською мовою. Здатність використовувати міжнародні греко-латинські терміни, скорочення і кліше у фаховому усному й писемному мовленні.

ЗК 6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 7. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 9. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 10. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 11. Здатність працювати в команді.

ЗК 13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

- спеціальні :

СК 1. Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні данні.

СК 2. Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень.

СК 3. Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани.

СК 4. Спроможність планувати та проводити заходи із профілактики захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.

СК 5. Спроможність до проектування процесу надання медичної допомоги: визначати підходи, план, види та принципи лікування захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепо-лицевої області.

СК 7. Спроможність визначати тактику ведення пацієнтів із захворюваннями органів і тканин ротової порожнини та щелепо-лицевої області з супутніми соматичними захворюваннями.

СК 8. Спроможність виконувати медичні та стоматологічні маніпуляції.

СК 11. Спроможність до визначення тактики, методів та надання екстреної медичної допомоги.

СК 13. Спроможність оцінювати вплив довкілля на стан здоров'я населення (індивідуальне, сімейне, популяційне).

СК 14. Спроможність ведення нормативної медичної документації.

СК 15. Опрацювання державної, соціальної та медичної інформації.

СК 17. Спроможність до правового забезпечення власної професійної діяльності.

СК 18. Спроможність надавати домедичну допомогу за протоколами тактичної медицини.

Програмні результати навчання формування яких сприяє навчальна дисципліна “Внутрішня медицина (у тому числі інфекційні хвороби та епідеміологія, клінічна фармакологія)”

модулі 1, 2 «Основи внутрішньої медицини»:

ПРН 1. Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми (за списком 1): анемія, біль у ділянці серця, біль у животі, втрата свідомості, геморагічний синдром, головний біль, жовтяниця, задуха та асфіксія, запаморочення, зміна кольору шкірних покривів, слизової оболонки

порожнини рота, елементи ураження на шкірі та слизовій оболонці порожнини рота, ксеростомія, лихоманка, лімфаденопатія, макрогლოსія, макрохейлія, набряковий синдром, печія слизової оболонки, порушення смаку за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати вірогідний нозологічний або синдромний попередній клінічний діагноз стоматологічного захворювання (за списком 2): слизової оболонки порожнини рота: аутоінфекційні захворювання СОПР (виразково-некротичні, кандидозні ураження СОПР), захворювання СОПР при дерматозах з аутоімунним компонентом патогенезу (пухирчатка, червоний вовчак), зміни СОПР при алергійних ураженнях, зміни СОПР при інтоксикаціях солями важких металів, симптоматичні прояви на СОПР захворювань шлунково-кишкового тракту (виразкова хвороба, гастрит, ентерит, коліт, хронічний гепатит), симптоматичні прояви на СОПР захворювань серцево-судинної системи (недостатність кровообігу, есенціальна артеріальна гіпертензія), симптоматичні прояви на СОПР захворювань ендокринної системи (акромегалія, синдром Іценка-Кушинга, цукровий діабет, гіпер- та гіпотиреоз), симптоматичні прояви на СОПР захворювань крові (анемії, тромбоцитопенічна пурпура, лейкемії), симптоматичні прояви на СОПР гіпо- та авітамінозів.

ПРН 2. Збирати інформацію про загальний стан пацієнта, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів щелепно-лицевої ділянки, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу (за списком 5): аналіз вмісту глюкози у крові, вивчення функцій ЗЩД (дихання, ковтання, мовлення, жування та СНЩС), загальний аналіз крові, загальний аналіз сечі, біохімічний аналіз крові, імунологічне дослідження при стоматологічних захворюваннях, аналіз коагулограми.

ПРН 3. Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, рентгенологічні, функціональні та/або інструментальні) за списком 5: аналіз вмісту глюкози у крові, вивчення функцій ЗЩД (дихання, ковтання, мовлення, жування та СНЩС), загальний аналіз крові, загальний аналіз сечі, біохімічний аналіз крові, імунологічне дослідження при стоматологічних захворюваннях, аналіз коагулограми, пацієнтів із захворюваннями органів і тканин ротової порожнини і щелепно-лицевої області для проведення диференційної діагностики захворювань (за списком 2) слизової оболонки порожнини рота: аутоінфекційні захворювання СОПР (виразково-некротичні, кандидозні ураження СОПР), захворювання СОПР при дерматозах з аутоімунним компонентом патогенезу (пухирчатка, червоний вовчак), зміни СОПР при алергійних ураженнях, зміни СОПР при інтоксикаціях солями важких металів, симптоматичні прояви на СОПР захворювань шлунково-кишкового тракту (виразкова хвороба, гастрит, ентерит, коліт, хронічний гепатит), симптоматичні прояви на СОПР захворювань серцево-судинної системи (недостатність кровообігу, есенціальна артеріальна гіпертензія), симптоматичні прояви на СОПР

захворювань ендокринної системи (акромегалія, синдром Іценка-Кушинга, цукровий діабет, гіпер- та гіпотиреоз), симптоматичні прояви на СОПР захворювань крові (анемії, тромбоцитопенічна пурпура, лейкемії), симптоматичні прояви на СОПР гіпо- та авітамінозів.

ПРН 5. Встановлювати діагноз невідкладних станів за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, у лікувальній установі), в умовах надзвичайної ситуації, воєнного стану, нестачі інформації та обмеженого часу (за списком 4): асфіксія, гіпертонічний криз, гостра дихальна недостатність, гостра серцева недостатність, гостре отруєння, електротравма, непритомність, колапс, кома, набряк гортані, набряк Квінке, судоми, утоплення, шок.

ПРН 10. Визначати тактику ведення стоматологічного пацієнта при соматичній патології (за списком 3) шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

ПРН 13. Визначати тактику надання екстреної медичної допомоги, використовуючи рекомендовані алгоритми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану в умовах обмеженого часу (за списком 4).

ПРН 14. Аналізувати й оцінювати державну, соціальну та медичну інформацію з використанням стандартних підходів і комп'ютерних інформаційних технологій.

ПРН 15. Оцінювати вплив довкілля на стан здоров'я населення в умовах медичного закладу за стандартними методиками.

ПРН 16. Формувати цілі й визначати структуру особистої діяльності на підставі результату аналізу певних суспільних та особистих потреб.

ПРН 17. Дотримуватися здорового способу життя, користуватися прийомами саморегуляції та самоконтролю.

ПРН 18. Усвідомлювати й керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень.

ПРН 19. Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.

ПРН 20. Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.

ПРН 21. Виконувати медичні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу (за списками 2, 2.1) для різних верств населення та в різних умовах (за списком 6).

ПРН 23. Виконувати маніпуляції надання екстреної медичної допомоги, використовуючи стандартні схеми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану (за списком 4) в умовах обмеженого часу (за списками 6, 7).

Результати навчання для дисципліни «Внутрішня медицина (у тому числі інфекційні хвороби та епідеміологія, клінічна фармакологія)», модуль 1,2 «Основи внутрішньої медицини».

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- найбільш поширені внутрішні хвороби та їх ускладнення, які загрожують життю пацієнтів;
- знати тактику лікаря-стоматолога по відношенню до хворих із соматичною патологією;
- основи законодавства та основні директивні документи про охорону здоров'я.

вміти:

- визначити попередній клінічний діагноз соматичних захворювань та виділити захворювання, що потребують особливої тактики ведення пацієнта;
- призначити лікування при соматичних захворюваннях, надати необхідну невідкладну допомогу та виділити захворювання, що потребують особливої тактики ведення пацієнта;
- оцінювати вплив стоматологічної патології та захворювань зубощелепної системи на виникнення і перебіг хвороб внутрішніх органів;

визначитись у ролі та місці лікаря-стоматолога в профілактиці внутрішніх хвороб та їх ускладнень

Тематичний план лекцій Модуля 1 із зазначенням основних питань, що розглядаються на лекції

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Основи внутрішньої медицини (Хвороби органів дихання. Хвороби органів кровообігу. Ревматичні хвороби. Хвороби органів травлення).		
1.	Хронічне обструктивне захворювання легень. Бронхіальна астма. Пневмонії. Плеврити. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Легенева недостатність. Роль лікаря - стоматолога в профілактиці. 1. ХОЗЛ. Визначення. Значення паління, екологічних, професійних факторів та інфекції у розвитку хронічного бронхіту та емфіземи легень. Класифікація. Клінічні прояви, зміни даних додаткових інструментальних методів дослідження залежно від стадії (ступеня тяжкості). Діагностика, роль дослідження функції зовнішнього дихання. Ускладнення. Первинна та	2

	вторинна профілактика. Зміни з боку ротової порожнини. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці. 2. БА. Визначення. Етіологія, особливості патогенезу. Класифікація за важкістю та перебігом. Клінічні прояви і зміни даних інструментальних методів дослідження в залежності від ступеня тяжкості. Ускладнення. Критерії ступенів тяжкості бронхіальної астми. Невідкладна допомога при нападі бронхіальної астми. Значення санації ротової порожнини для первинної та вторинної профілактики бронхіальної астми. Зміни з боку ротової порожнини. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці. 3. Пневмонії. Визначення. Найбільш розповсюджені етіологічні фактори. Класифікація. Клінічні прояви та їх особливості при негоспітальній, нозокоміальній, аспіраційній пневмонії та пневмонії у осіб з тяжкими дефектами імунітету. Зміни даних інструментальних і лабораторних методів дослідження. Ускладнення. Плевральний синдром. Значення санації ротової порожнини для первинної та вторинної профілактики. Зміни з боку ротової порожнини. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.	
2.	Гіпертонічна хвороба. Гіпертонічні кризи. Симптоматичні артеріальні гіпертензії. Атеросклероз. ІХС. Класифікація ВООЗ. Раптова коронарна смерть. Серцево – легенева реанімація. Стенокардії. Клінічні форми. Гострий коронарний синдром. Гострий інфаркт міокарда. Клінічна, ЕКГ та лабораторна діагностика. Ускладнення гострого інфаркту міокарда ранні та пізні. Кардіогенний шок (рефлекторний колапс). Принципи лікування неускладненого інфаркту міокарда. Серцева недостатність гостра та хронічна. Принципи профілактики та лікування. 1.ГХ. Визначення. Поняття про нормальний артеріальний тиск та артеріальну гіпертензію. Первинна (есенціальна) артеріальна гіпертензія. Класифікація. Клінічні прояви та дані додаткових методів дослідження. Ураження органів-мішеней. Стратифікація ризику. Ускладнення. Лікування. Ускладнені та неускладнені гіпертонічні кризи,	2

особливості лікувальної тактики. Основні антигіпертензивні препарати. Особливості клініки, діагностики ниркових (реноваскулярних, ренопаренхіматозних), ендокринних (синдром і хвороба Іценко-Кушинга, феохромоцитома, синдром Конна, дифузний токсичний зоб) і гемодинамічних артеріальних гіпертензій. Роль стоматолога у первинній та вторинній профілактиці. Зміни з боку ротової порожнини. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці. 2. Атеросклероз. Визначення та роль гіперліпідемій, ушкодження судинної стінки і тромбоцитів у розвитку атеросклерозу. Фактори ризику. Особливості клінічних проявів залежно від переважної локалізації (аорта, коронарні, мезентеріальні та ниркові артерії, артерії нижніх кінцівок). Значення лабораторних, променевих та інших інструментальних методів дослідження. Ускладнення. Загальні принципи лікування. Первинна і вторинна профілактика. 3. ІХС. Визначення. Роль атеросклерозу, дестабілізації атеросклеротичної бляшки і функціональних факторів в патогенезі різних форм ІХС. 4. Класифікація ВООЗ. 5. Первинна зупинка серця (раптова коронарна смерть). Техніка серцево-легеневої реанімації. Роль лікаря-стоматолога в наданні невідкладної допомоги на своєму робочому місці. 6. Особливості клінічного перебігу і діагностики різних варіантів стабільної стенокардії. Зубний біль як варіант стенокардії. Особливості клінічного перебігу і діагностики різних варіантів нестабільної стенокардії. Ускладнення. Принципи лікування нападів стенокардії. Первинна і вторинна профілактика. 7. Гострий коронарний синдром. Гострий інфаркт міокарду. Класифікація. Особливості клінічного перебігу і діагностики гострого інфаркту міокарду. Лікувальна тактика. Первинна і вторинна профілактика. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці. 8. Визначення гострої серцевої недостатності. Основні причини. Патогенез порушень центральної та периферичної гемодинаміки при різних формах (лівих та правих відділів серця). Серцева астма. набряк легень.	
---	--

	Тромбоемболія легеневої артерії (ТЕЛА). Клінічні прояви. Лікування. Первинна та вторинна профілактика. 9. Гостра судинна недостатність. Артеріальні гіпотензії. Непритомність, колапс, шок. Визначення. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Невідкладна допомога. Первинна та вторинна профілактика. 10. Визначення хронічної серцевої недостатності. Етіологія і патогенез. Класифікація. Клінічні прояви та їх особливості. Діагностика. Лікування. Первинна та вторинна профілактика. Зміни з боку ротової порожнини. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.	
3.	Ревматична хвороба. Великі та малі ознаки ревматичної хвороби. Проти рецидивне лікування. Інфекційний ендокардит. Вади серця. Мітральні та аортальні вади. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Роль лікаря - стоматолога в профілактиці. Особливості стоматологічної тактики. Системні васкуліти. 1. Визначення ревматичної хвороби. Класифікація. Етіологія, патогенез. Роль стрептококової інфекції та імунологічної реактивності у розвитку гострої ревматичної лихоманки. Клінічна картина. Значення лабораторних та інструментальних методів дослідження. Критерії діагностики. Лікування. Хронічна ревматична хвороба серця. Особливості перебігу. Принципи проти рецидивного лікування ревматичної хвороби. Первинна і вторинна профілактика. 2. Визначення інфекційного ендокардиту. Етіологія, патогенез. Особливості перебігу залежно від збудника. Діагностичні критерії. Значення лабораторних методів і ехокардіографічного дослідження в діагностиці. Ускладнення (серцева недостатність, емболії, абсцеси). Лікування. Режим антибактеріальної терапії. Показання до хірургічного лікування. Зміни з боку ротової порожнини. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці. 3. Вади серця. Визначення. Класифікація. Мітральні вади серця - мітральна недостатність, мітральний стеноз. Клінічна картина. Діагностика. Лікування. Аортальні вади	2

	серця - аортальна недостатність та аортальний стеноз (стеноз гирла аорти). Клінічна картина. Діагностика. Лікування. 4.Зміни з боку ротової порожнини. Стоматологічні аспекти надання допомоги хворим з вадами серця. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці. Прогноз та працездатність. 5.Профілактичне лікування стоматологом хворих групи ризику з вадами серця, хворих з серцевою недостатністю.	
4.	Хронічні гастрити. Виразкова хвороба шлунку та 12-палої кишки. Хронічні панкреатити. Хронічні холецистити. Жовчно – кам'яна хвороба. Захворювання кишківника. Гепатити і цирози. Етіологія. Патогенез. Класифікація. Клініка. Діагностика. Принципи лікування. Зміни в ротовій порожнині. Роль стоматолога в профілактиці. 1.Визначення, класифікація, етіологія та патогенез хронічних гастритів. Роль Н.Pylory у виникненні хронічних гастритів. Сучасні підходи до діагностики та лікування різних типів хронічного гастриту. Первинна та вторинна профілактика. 2.Визначення, класифікація, етіологія та патогенез виразкової хвороби шлунку та 12-палої кишки. Роль Н.Pylory, кислотно-пептичного фактору та медикаментів у виникненні пептичних виразок та їх рецидивів. Ускладнення (перфорація, пенетрація, кровотеча, порушення евакуаторно-моторної функції). Значення інструментальних та лабораторних методів діагностики. Сучасна тактика лікування та ведення хворого з виразкою. Ерадикаційна терапія. Контроль ерадикації. 3.Визначення, етіологія, патогенез хвороб кишечника. Критерії діагностики. Лікування. Синдром подразненої кишки. Неспецифічні коліти (неспецифічний виразковий коліт та хвороба Крона): визначення, етіологія, патогенез. Особливості клінічного перебігу. Критерії діагностики. Ускладнення. 4.Зміни з боку ротової порожнини. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці. 5. Панкреатит. Визначення. Класифікація. Клініка, діагностика, принципи лікування. Ускладнення. 6.Холецистит. Визначення. Класифікація. Клініка,	2

	діагностика, принципи лікування. Ускладнення. 7. Жовчнокам'яна хвороба. Клініка. Діагностика. Лікування. 8. Хронічні гепатити. Визначення. Класифікація. Аутоімунний гепатит, медикаментозний гепатит, хронічні вірусні гепатити, Алкогольна хвороба печінки. Основні клініко-біохімічні синдроми. Особливості клінічного перебігу та діагностики окремих форм. Значення морфологічних, біохімічних і радіоізотопних методів діагностики. 9. Цироз печінки. Визначення. Класифікація. Особливості клінічних проявів, діагностики різних варіантів. Печінкова недостатність та інші ускладнення. Принципи лікування. Невідкладна терапія ускладнень. 10. Зміни з боку ротової порожнини. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.	
	Разом за модуль 1.	8

Тематичний план лекцій. Модуль 2. Основи внутрішньої медицини (Заповнення амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби) та захист роботи по веденню медичної документації: амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби). Хвороби органів сечоутворення та сечовиділення. Хвороби ендокринної системи та обміну речовин. Хвороби органів кровотворення. Алергічні хвороби. Вторинні імунodefіцити.) – лекції не передбачені програмою.

Тематичний план семінарських занять за модулями і змістовими модулями із зазначенням основних питань, що розглядаються на семінарському занятті – не передбачено програмою.

**Тематичний план практичних занять
Модуля 1 за змістовими модулями із зазначенням основних питань, що розглядаються на практичному занятті**

Модуль 1. Основи внутрішньої медицини (Хвороби органів дихання. Хвороби органів кровообігу. Ревматичні хвороби. Хвороби органів травлення).

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Хвороби органів дихання. Хвороби органів кровообігу.		
1.	Бронхіальна астма. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика.	2

	Лікування. Невідкладна допомога. Стоматологічні аспекти. 1.Визначення. Етіологія, особливості патогенезу. 2. Класифікація за важкістю та перебігом. 3. Клінічні прояви і зміни даних інструментальних методів дослідження в залежності від ступеня тяжкості. 4. Ускладнення. Критерії ступенів тяжкості бронхіальної астми. 5. Невідкладна допомога при нападі бронхіальної астми. 6. Значення санації ротової порожнини для первинної та вторинної профілактики бронхіальної астми. Зміни з боку ротової порожнини. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.	
2.	ХОЗЛ. Емфізема легень. Легенева недостатність Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Невідкладна допомога. Стоматологічні аспекти. 1.Визначення. Значення паління, екологічних, професійних факторів та інфекції у розвитку хронічного бронхіту та емфіземи легень. 2. Класифікація. Клінічні прояви, зміни даних додаткових інструментальних методів дослідження залежно від стадії (ступеня тяжкості). 3. Діагностика, роль дослідження функції зовнішнього дихання. 4. Ускладнення. Первинна та вторинна профілактика. 5. Зміни з боку ротової порожнини. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.	2
3.	Пневмонії. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Невідкладна допомога. Стоматологічні аспекти. 1. Пневмонії. Визначення. Найбільш розповсюджені етіологічні фактори. 2. Класифікація. Клінічні прояви та їх особливості при негоспітальній, нозокоміальній, аспіраційній пневмонії та пневмонії у осіб з тяжкими дефектами імунітету. 3.Зміни даних інструментальних і лабораторних методів дослідження. 4. Ускладнення. 5. Значення санації ротової порожнини для первинної та вторинної профілактики. Зміни з боку ротової порожнини. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.	2
4.	Гіпертонічна хвороба. Симптоматичні артеріальні гіпертензії. 1. Визначення. Поняття про нормальний артеріальний тиск та артеріальну гіпертензію. 2. Первинна (есенціальна) артеріальна гіпертензія. Класифікація. 3. Клінічні прояви та дані додаткових методів дослідження.	2

	Ураження органів-мішеней. Стратифікація ризику. 4. Ускладнення. Лікування. Ускладнені та неускладнені гіпертонічні кризи, особливості лікувальної тактики. Основні антигіпертензивні препарати. 5. Особливості клініки, діагностики ниркових (реноваскулярних, ренопаренхіматозних), ендокринних (синдром і хвороба Іценко-Кушинга, феохромоцитома, синдром Конна, дифузний токсичний зоб) і гемодинамічних артеріальних гіпертензій. 6. Роль стоматолога у первинній та вторинній профілактиці. Зміни з боку ротової порожнини. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.	
5.	ІХС. Класифікація ВООЗ. Раптова зупинка кровообігу. Принципи серцево-легеневої реанімації. 1. Ішемічна хвороба серця (ІХС). Визначення. Роль атеросклерозу, дестабілізації атеросклеротичної бляшки і функціональних факторів в патогенезі різних форм ІХС. 2. Класифікація ВООЗ. 3. Первинна зупинка серця (раптова коронарна смерть). 4. Техніка серцево-легеневої реанімації. 5. Роль лікаря-стоматолога в наданні невідкладної допомоги на своєму робочому місці.	2
6.	Стенокардії. Клінічні форми. Нестабільна стенокардія. 1. Особливості клінічного перебігу і діагностики різних варіантів стабільної стенокардії. 2. Зубний біль як варіант стенокардії. 3. Особливості клінічного перебігу і діагностики різних варіантів нестабільної стенокардії. 4. Ускладнення. Принципи лікування нападів стенокардії. Первинна і вторинна профілактика.	2
7.	Гострий інфаркт міокарду (ГІМ). Клініка. Діагностика. Лікування. Невідкладна допомога. 1. Гострий коронарний синдром. 2. Гострий інфаркт міокарду. Класифікація. 3. Особливості клінічного перебігу і діагностики гострого інфаркту міокарду. 4. Лікувальна тактика. Первинна і вторинна профілактика. 5. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.	2
8.	Гостра серцева недостатність (ліво- та правошлуночкова) та гостра судинна недостатність. 1. Визначення гострої серцевої недостатності. Основні причини. 2. Патогенез порушень центральної та периферичної гемодинаміки при різних формах (лівих та правих відділів серця).	2

	3. Серцева астма. Клінічні прояви. Лікування. Первинна та вторинна профілактика. 4. Набряк легень. Клінічні прояви. Лікування. Первинна та вторинна профілактика. 5.Тромбоемболія легеневої артерії (ТЕЛА). Клінічні прояви. Лікування. Первинна та вторинна профілактика.	
9.	Хронічна серцева недостатність. 1..Визначення хронічної серцевої недостатності. Етіологія і патогенез. 2.ХСН..Класифікація. Клінічні прояви та їх особливості. 3..ХСН.Діагностика. Лікування. Первинна та вторинна профілактика. 4..ХСН.Зміни з боку ротової порожнини. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.	2
10.	Контроль змістового модулю №1.*	2
Змістовий модуль 2.Ревматичні хвороби. Хвороби органів травлення.		
11.	Ревматична хвороба. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Сучасне лікування. Профілактика. Стоматологічні аспекти. 1.Визначення ревматичної хвороби. Класифікація. 2. Етіологія, патогенез. Роль стрептококової інфекції та імунологічної реактивності у розвитку гострої ревматичної лихоманки. 3. Клінічна картина. 4.Значення лабораторних та інструментальних методів дослідження. Критерії діагностики. 5. Лікування. 6. Хронічна ревматична хвороба серця. Особливості перебігу. 7. . Принципи проти рецидивного лікування ревматичної хвороби. Первинна і вторинна профілактика.	2
12.	Інфекційний ендокардит. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Сучасне лікування. Роль стоматолога в профілактиці. 1.Визначення інфекційного ендокардиту. Етіологія, патогенез. 2. Особливості перебігу залежно від збудника. Діагностичні критерії. 3. Значення лабораторних методів і ехокардіографічного дослідження в діагностиці. 4. Ускладнення (серцева недостатність, емболії, абсцеси). 5. Лікування. Режим антибактеріальної терапії. Показання до хірургічного лікування. 6. Зміни з боку ротової порожнини. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.	2

13.	Набуті вади серця. Мітральні вади. Аортальні вади. 1.Визначення. Класифікація. 2. Мітральні вади серця - мітральна недостатність. Клінічна картина. Діагностика. Лікування. 3. Мітральні вади серця - мітральний стеноз. Клінічна картина. Діагностика. Лікування. 4. Аортальні вади серця - аортальна недостатність. Клінічна картина. Діагностика. Лікування. 5. Аортальні вади серця - аортальний стеноз (стеноз гирла аорти). Клінічна картина. Діагностика. Лікування.	2
14.	Особливості тактики лікаря – стоматолога у пацієнтів з ревматичними захворюваннями, інфекційним ендокардитом та вадами серця. 1.Зміни з боку ротової порожнини. Стоматологічні аспекти надання допомоги хворим з вадами серця. 2.Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці. Прогноз та працездатність. 3.Профілактичне лікування стоматологом хворих групи ризику з вадами серця, хворих з серцевою недостатністю.	2
15.	Дифузні захворювання сполучної тканини. Системні васкуліти. Роль лікаря – стоматолога в профілактиці та лікуванні. 1. Синдром Шегрена. Діагностичні критерії. Ускладнення. Принципи лікування. 2. Геморагічний васкуліт. Етіологія та патогенез. Клінічні прояви. 3. Критерії діагностики. Лікування. Профілактика. 4.Зміни з боку ротової порожнини. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.	2
16.	Гастрити. Виразкова хвороба шлунка та 12-палої кишки. Хвороби кишечника (хронічні ентерити, коліти, неспецифічний виразковий коліт). Клініка. Діагностика. Лікування. Профілактика. 1.Визначення, класифікація, етіологія та патогенез хронічних гастритів. Роль Н.Рyлогy у виникненні хронічних гастритів. 2. Сучасні підходи до діагностики та лікування різних типів хронічного гастриту. Первинна та вторинна профілактика. 3. Визначення, класифікація, етіологія та патогенез виразкової хвороби шлунку та 12-палої кишки. Роль Н.Рyлогy, кислотно-пептичного фактору та медикаментів у виникненні пептичних виразок та їх рецидивів. 4. Ускладнення (перфорація, пенетрація, кровотеча, порушення евакуаторно-моторної функції). 5. Значення інструментальних та лабораторних методів	2

	діагностики. 6. Сучасна тактика лікування та ведення хворого з виразкою. Ерадикаційна терапія. Контроль ерадикації. 7. Визначення, етіологія, патогенез хвороб кишечника. 8. Критерії діагностики. Лікування. 9. Синдром подразненої кишки. 10. Неспецифічні коліти (неспецифічний виразковий коліт та хвороба Крона): визначення, етіологія, патогенез. 11. Особливості клінічного перебігу. Критерії діагностики. Ускладнення. 12. Зміни з боку ротової порожнини. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.	
17.	Панкреатити. Холецистити. Клініка. Діагностика. Лікування. 1.Панкреатит. Визначення. Класифікація. 2. Клініка, діагностика, 3. Принципи лікування. Ускладнення. 4.Холецистит. Визначення. Класифікація. 5. Клініка, діагностика. 6. Принципи лікування. Ускладнення. 7. Зміни з боку ротової порожнини. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.	2
18.	Хронічні гепатити. Цирози печінки. Клініка. Діагностика. Лікування. 1.Хронічні гепатити. Визначення. Класифікація. 2. Аутоімунний гепатит. Основні клініко-біохімічні синдроми. Особливості клінічного перебігу та діагностики окремих форм. Значення морфологічних, біохімічних і радіоізотопних методів діагностики. 3.Медикаментозний гепатит. Основні клініко-біохімічні синдроми. Особливості клінічного перебігу та діагностики окремих форм. Значення морфологічних, біохімічних і радіоізотопних методів діагностики. 4.Хронічні вірусні гепатити, Основні клініко-біохімічні синдроми. Особливості клінічного перебігу та діагностики окремих форм. Значення морфологічних, біохімічних і радіоізотопних методів діагностики. 5.Алкогольна хвороба печінки. Основні клініко-біохімічні синдроми. Особливості клінічного перебігу та діагностики окремих форм. Значення морфологічних, біохімічних і радіоізотопних методів діагностики. 6. Цироз печінки. Визначення. Класифікація. 7. Особливості клінічних проявів, діагностики різних варіантів. 8. Печінкова недостатність та інші ускладнення. Принципи	2

	лікування. Невідкладна терапія ускладнень. 9.Зміни з боку ротової порожнини. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.	
19.	Контроль змістового модулю №2.*	2
20.	Підсумковий контроль Модуля 1.	2
	Разом за модулем 1	40

Тематичний план практичних занять

Модуля 2 за змістовими модулями із зазначенням основних питань, що розглядаються на практичному занятті

Модуль 2. Основи внутрішньої медицини (Заповнення амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби) та захист роботи по веденню медичної документації: амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби). Хвороби органів сечоутворення та сечовиділення. Хвороби ендокринної системи та обміну речовин. Хвороби органів кровотворення. Алергічні хвороби. Вторинні імунodefіцити.).

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 3. Заповнення амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби) та захист роботи по веденню медичної документації: амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби). Хвороби органів сечоутворення та сечовиділення. Хвороби ендокринної системи та обміну речовин.		
1.	Розбір схеми історії хвороби. Курація –скарги, анамнез, об’єктивний огляд, попередній діагноз, лабораторні та інструментальні методи обстеження, обґрунтування клінічного діагнозу, диференційний діагноз, заключний діагноз, лікування та профілактика. 1.Історія хвороби як найважливіший інструмент лікарського дослідження хворого. Основні розділи амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби). Основні і другорядні скарги хворого, значення анамнезу хворого для постановки діагнозу. 2. Збір скарг у конкретного хворого, визначеного для курації. Анамнез хвороби. Анамнез життя хворого. Фізичне обстеження хворого. Загальний огляд. Об’єктивний огляд згідно схеми обстеження. Стан зубощелепної системи та язика. Виділення головних синдромів. Встановлення попереднього діагнозу. 3. Складання плану лабораторних та інструментальних методів обстеження. Оцінка їх результатів та постановка клінічного	2

	діагнозу. Формування заключного діагнозу: основний, ускладнення основного, супутні захворювання. 4. Існуючі стандарти лікування. Зміни з боку ротової порожнини. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці. 5. Первинна та вторинна профілактика..	
2.	Гломерулонефрити. Пієлонефрити. Сечокам'яна хвороба. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Невідкладна допомога. Стоматологічні аспекти. 1. Гострий та хронічний гломерулонефрит. Визначення. Етіологія. Патогенез. 2. Гострий та хронічний гломерулонефрит. Клініка. Діагностика. Ускладнення. 3. Гострий та хронічний гломерулонефрит. Невідкладна допомога при нефрогенній артеріальній гіпертензії. Існуючі стандарти лікування. 4. Пієлонефрит. Сечокам'яна хвороба. Визначення. Діагностика. 5. Пієлонефрит Сечокам'яна хвороба.. Клінічні прояви, ускладнення. 6. Пієлонефрит Сечокам'яна хвороба.. Роль санації вогнищ інфекції в профілактиці. Медикаментозне та немедикаментозне лікування. Існуючі стандарти лікування. 7. Значення санації ротової порожнини в профілактиці та лікуванні. Прогноз та працездатність.	2
3.	Гостра ниркова недостатність. Хронічна ниркова недостатність. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Стоматологічні аспекти. 1. Гостра хвороба нирок. 2. Хронічна хвороба нирок. 3. Поняття про сучасну класифікацію захворювань сечовивідної системи.. 4. Гостра та хронічна ниркова недостатність. Визначення. Етіологія, патогенез, ураження органів та систем, їх клінічні прояви.. 5. Класифікація хронічної ниркової недостатності. 6. Принципи лікування. Нирково-замісна терапія: гемодіаліз, трансплантація нирок. 7. Прогноз та працездатність. 8. Роль лікаря-стоматолога в профілактиці загострень хвороб нирок. Зміни в ротовій порожнині. Тактика лікаря-стоматолога щодо хворих та його роль в попередженні захворювань.	2
4.	Цукровий діабет I та II типу. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. 1. Цукровий діабет (ЦД). Визначення. 2. Розповсюдження, медичне та соціальне значення ЦД.	2

	3. Класифікація ЦД. Етіологія і патогенез. 4. Зв'язок з ожирінням, порушенням ліпідного обміну. Метаболічний синдром.. 5. Клінічна картина ЦД I та II типу. 6. Клінічна і лабораторна діагностика. 7. Принципи лікування ЦД I та II типу. Профілактика.	
5.	Цукровий діабет I та II типу. Ускладнення. Невідкладна допомога. Стоматологічні аспекти. 1. Поняття про ускладнення: мікроангіопатії (ретинопатія, нефросклероз), хронічна ниркова недостатність. 2. Діабетична стопа, діабетичні коми. 3. Невідкладна допомога.. 4. Зміни в ротовій порожнині та особливості тактики лікаря-стоматолога при ЦД I та II типу. 5. Роль стоматолога в профілактиці та діагностиці ЦД I та II типу.	2
6.	Захворювання щитоподібної залози. Захворювання прищитоподібних залоз. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Стоматологічні аспекти. 1. Тиреотоксикоз (дифузний токсичний зоб). Визначення. Етіологія. Патогенез. 2. Тиреотоксикоз. Клінічна картина захворювання, зміни серцево-судинної системи, мета болічних процесів. 3. Тиреотоксикоз. Методи діагностики. Перебіг. 4. Тиреотоксикоз. Ускладнення. Принципи лікування. Прогноз. Профілактика.. 5. Гіпотиреоз. Визначення, етіологія, патогенез. 6. Гіпотиреоз. Клінічні прояви, ускладнення. 7. Гіпотиреоз. Діагностика. Принципи лікування. 8. Гіпопаратиреоз. Етіологія, патогенез. 9. Гіпопаратиреоз. Клініка, перебіг, діагностика.. 10. Гіпопаратиреоз. Принципи лікування. 11. Гіперпаратиреоз. Етіологія, патогенез. 12. Гіперпаратиреоз. Клініка, перебіг, діагностика. 13. Гіперпаратиреоз. Принципи лікування. 14. Невідкладна допомога при судомному синдромі. 15. Вплив на стан зубощелепної системи, порушення мінерального обміну.	2
7.	Захворювання наднирників. Хвороби гіпофіза. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Стоматологічні аспекти. 1. Хвороби надниркових залоз. Недостатність надниркових залоз. Хвороба Аддісона. Етіологія, патогенез, фактори ризику. Діагностика. Ускладнення. 2. Синдром Кушинга. Клінічні ознаки (в т.ч. з боку слизової ротової порожнини та зубощелепної системи).	2

	3. Первинний гіперальдостеронізм (альдостерома, синдром Кона). Етіологія. Патогенез. Діагностика. Клінічні симптоми. Артеріальна гіпертензія. Невідкладна допомога при гіпертонічному кризі. 4. Феохромоцитома. Діагностичні критерії. Характерні ознаки. Діагностика, перебіг. Ускладнення. Принципи лікування. 5. Хвороби гіпофіза. Клінічні форми. 6. Акромегалія. Клінічні ознаки. Діагностика. Принципи лікування. 7. Гігантизм, нанізм. Характерні ознаки. Діагностика, перебіг. Ускладнення. Принципи лікування. 8. Хвороба Іценко-Кушинга. Характерні ознаки. Діагностика, перебіг. Ускладнення. Принципи лікування. 9. Гіпопітуїтаризм. Нецукровий діабет. Характерні ознаки. Діагностика, перебіг. Ускладнення. Принципи лікування. 10. Диференціально-діагностичні ознаки змін язика і слизової оболонки ротової порожнини при захворюваннях ендокринної системи та порушеннях обміну речовин.	
8.	Контроль змістового модулю №3.*	2
9.	Заключний варіант заповненої амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби), стоматологічні аспекти лікування, невідкладні стани, тактика стоматолога, використана література.* 1. Заключний варіант заповненої амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби). 2. Основні невідкладні стани, що можуть виникнути у наданого для курації хворого. 3. Принципи надання невідкладної допомоги. 4. Тактика стоматолога при необхідності втручання в ротовій порожнині у хворого.	2
10.	Захист роботи по веденню медичної документації: амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби).*	2
Змістовий модуль 4. Хвороби органів кровотворення. Захворювання імунної системи в практиці стоматолога. Алергічні хвороби. Вторинні імунодефіцити.		
11.	Залізодефіцитні анемії. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Стоматологічні аспекти. 1. Залізодефіцитні анемії. Визначення. 2. Загальні прояви анемії, в тому числі і в ротовій порожнині. 3. Етіологія. Патогенез. 4. Діагностика. Патогномонічні симптоми залізодефіцитних анемій в ротовій порожнині. 5. Принципи лікування. Прогноз. 6. Роль лікаря-стоматолога в профілактиці..	2
12.	Мегалобластні анемії. Етіологія. Патогенез. Клініка.	2

	Діагностика. Лікування. Стоматологічні аспекти. 1. Мегалобластні анемії. Визначення. 2. Етіологія. Патогенез. 3. Клінічні прояви мегалобластних анемії, в тому числі в ротовій порожнині. Діагностика. 4. Принципи лікування. Прогноз. 5. . Роль лікаря-стоматолога в профілактиці.	
13.	Гіпо-, апластичні та гемолітичні анемії. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Стоматологічні аспекти. 1. Гіпо-, апластичні та гемолітичні анемії. Визначення. 2. Етіологія. Патогенез. 3. Клінічні прояви анемії, в тому числі в ротовій порожнині. Діагностика. 4. Принципи лікування. Прогноз. 5. Роль лікаря-стоматолога в профілактиці.	2
14.	Гематоонкологічні хвороби. Гострі та хронічні мієлоїдні, лімфоїдні лейкозії та лімфоми. Агранулоцитоз. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Стоматологічні аспекти. 1. Сучасні погляди на етіологію та патогенез гематоонкологічних хвороб. Поняття про пухлинну трансформацію, дисемінацію та прогресію. 2. Класифікація ВООЗ. 3. Загальні принципи лікування. Роль лікаря-стоматолога в діагностиці, лікуванні проявів та ускладнень терапії гематоонкологічних хвороб в ротовій порожнині. 4. Гострі лімфобластні та хронічні лімфоцитарні лейкозії та лімфоми. Клінічні прояви, основні синдроми. Діагностика. Перебіг. Принципи лікування. 5. Особливості проявів в ротовій порожнині та їх лікування. 6. Гострі мієлобластні та хронічні мієлоцитарні лейкозії. Мієлодиспластичний синдром. Клінічні прояви. Основні синдроми. Діагностика. Перебіг. Принципи лікування.. 7. Особливості проявів в ротовій порожнині та роль лікаря-стоматолога в їх лікуванні. 8. Агранулоцитоз. Етіологія і патогенез. Клініка імунних агранулоцитозів. Основні ознаки. Ускладнення. 9. Поняття про цитостатичну хворобу. Клінічна і лабораторна діагностика цитопенічного синдрому і агранулоцитозу. 10. Особливості проявів в ротовій порожнині та роль лікаря-стоматолога в їх лікуванні.	2
15.	Тромбоцитопенії та тромбоцитопатії. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Стоматологічні аспекти. 1. Хвороби гемостазу (геморагічні хвороби). Сучасна класифікація, клінічні прояви, загальні принципи лабораторної діагностики	2

	порушень первинного, вторинного гемостазу та фібри нолізу. 2. Тромбоцитопенії та тромбоцитопатії (спадкові та набуті). Діагностика. Принципи лікування. Профілактика. 3. Особливості надання стоматологічної допомоги хворим з патологією первинного гемостазу. 4. Тромбоцитопенічна пурпура (хвороба Верльгофа). Діагностичні критерії. Перебіг. Ускладнення. 5. Невідкладна допомога при кровотечі. Зміни в ротовій порожнині.	
16.	Гемофілії А, В, С. Хвороба Віллебранда. Геморагічний васкуліт (хвороба Шенлейн-Геноха). Вазопатії. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Невідкладна допомога. Стоматологічні аспекти. 1. Гемофілії (А, В, С) та інші спадкові та набуті коагулопатії. 2. Клінічні прояви, перебіг. Принципи лікування та профілактики кровотеч. 3. Тактика стоматолога при втручаннях у ротовій порожнині у хворих на гемофілію. 4. Геморагічний васкуліт (хвороба Шенлейн-Геноха). Етіологія. Патогенез. Клінічна картина. Основні форми (шкірна, суглобова, абдомінальна, ниркова). 5. Принципи лікування. 6. Вазопатії. Причини. Діагностика. 7. Профілактика і особливості зупинки кровотеч при васкулітах та вазопатіях в стоматологічній практиці. Прояви у ротовій порожнині.	2
17.	Анафілактичний шок, кропив'янка, ангіоневротичний набряк. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Невідкладна допомога. Стоматологічні аспекти. 1. Поняття про алергози. 2. Патогенез та типи алергічних реакцій. 3. Алергічні реакції негайного типу. Анафілактичний шок. Гострі токсико-алергічні реакції (ГТАР); кропив'янка, набряк Квінке. Етіологія. Механізм розвитку. 4. Види і форми анафілаксії. Клініка. Перебіг. Принципи лікування. Невідкладна допомога при тяжкій і анафілактичній формах.	2
18.	Вторинні імунодефіцити. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Стоматологічні аспекти. 1. Вторинні імунодефіцити. Визначення. Етіологія. Патогенез. 2. Вторинні імунодефіцити. Клінічні ознаки. Діагностика. 3. Вторинні імунодефіцити.. Основні підходи до лікування вторинних імунодефіцитів. Стоматологічні аспекти хвороб імунної системи.	2
19.	Контроль змістового модулю №4.*	2
20.	Підсумковий контроль модуля 2.	2

	Разом за модуль 2	40
--	--------------------------	-----------

Самостійна робота.

Модуль 1

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Основи внутрішньої медицини (Хвороби органів дихання. Хвороби органів кровообігу. Ревматичні хвороби. Хвороби органів травлення)		
1.	Підготовка до практичних занять, теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок	19
2.	1. Плевральний синдром. Клініка. Діагностика. Лікування. Невідкладна допомога. Стоматологічні аспекти. 1.Визначення. Клінічні прояви. Зміни лабораторно-інструментальних методів досліджень. 2.Ускладнення. 3.Стоматологічні аспекти. 2.Атеросклероз. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Невідкладна допомога. Стоматологічні аспекти. 1.Визначення та роль гіперліпідемій, ушкодження судинної стінки і тромбоцитів у розвитку атеросклерозу. Фактори ризику. 2. Особливості клінічних проявів залежно від переважної локалізації (аорта, коронарні, мезентеріальні та ниркові артерії, артерії нижніх кінцівок). 3. Значення лабораторних, променевих та інших інструментальних методів дослідження. 4. Ускладнення. Загальні принципи лікування. Первинна і вторинна профілактика. 3. Гострий коронарний синдром. Сучасні підходи до діагностики та лікування гострих коронарних синдромів. Ускладнення. Стоматологічні аспекти. 1. Визначення. Найбільш поширені етіологічні фактори. 2. Клінічні прояви. 3. Зміни лабораторно-інструментальних досліджень. 4. Ускладнення. 5.Невідкладна допомога. 4. Хвороба Шегрена. Діагностичні критерії. Ускладнення. Принципи лікування. Геморагічний васкуліт. Етіологія та патогенез. Клінічні прояви. 1. Клінічна картина. Діагностичні критерії. Лікування. Профілактика. 2. Зміни з боку ротової порожнини.	2 2 3 2

	3. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці. 5. Жовчнокам'яна хвороба. Клініка. Діагностика. Лікування. 1. Клінічна картина. Діагностичні критерії. Лікування. Профілактика. 2. Зміни з боку ротової порожнини. 3. Роль лікаря-стоматолога щодо запобігання тяжким ускладненням та надання невідкладної допомоги на своєму робочому місці.	2
3.	Підготовка до підсумкового контролю засвоєння змістового модулю 1.	6
4.	Індивідуальна робота: - доповідь реферату на практичному занятті; - доповідь на клінічних конференціях баз кафедр; - доповідь історії хвороби хворого на практичному занятті; - написання тез, статей.	6
	Разом за Модуль 1	42

**Самостійна робота.
Модуль 2**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 2. Основи внутрішньої медицини (заповнення амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби) та захист роботи по веденню медичної документації; хвороби органів сечоутворення та сечовиділення; хвороби ендокринної системи та обміну речовин; хвороби органів кровотворення; алергічні хвороби, вторинні імунodefіцити)		
1.	Підготовка до практичних занять, теоретична підготовка та опрацювання практичних навичок	3,125
2.	Курація хворого з письмовим обґрунтуванням діагнозу та написання фрагменту історії хвороби.	0,652
3.	Підготовка до підсумкового контролю засвоєння модулю 1.	1,25
	Усього за модуль 2	5

Індивідуальні завдання. Модуль 1,2

I. Доповідь реферату на практичному занятті: викладач обговорює тему реферату зі студентом стосовно зацікавленості та поглиблення знань студента, вимоги до реферату стислий зміст інформації (висвітлюються тільки головні

питання з теми, сучасні методи діагностики, лікування та приклади клінічних випадків в практиці лікаря стоматолога), реферат не повинен перевищувати 5-7 сторінок, регламент доповіді до 10 хвилин. Рекомендовані теми:

Модуль 1.

- Бронхіальна астма. Роль стоматолога в профілактиці та наданні невідкладної допомоги.

- Прояви ХОЗЛ в порожнині рота.
- Принципи надання невідкладної допомоги при гіпертонічних кризах.
- Роль лікаря – стоматолога в профілактиці інфекційного ендокардиту.
- Прояви захворювань шлунково-кишкового тракту в порожнині рота.

Модуль 2.

- Прояви цукрового діабету I та II типу в ротовій порожнині.
- Метаболічний синдром та стоматологічний статус.
- Прояви агранулоцитозу в ротовій порожнині.
- Стоматологічні аспекти захворювань крові.
- Роль лікаря-стоматолога у запобіганні виникненню алергічних реакцій.

II. Підготовка презентацій: викладач обговорює тему презентації зі студентом стосовно зацікавленості та поглиблення знань студента, вимоги до презентації: стислий зміст інформації на слайдах (висвітлюються тільки головні питання з теми, сучасні методи діагностики, новітні технології, лікування та приклади клінічних випадків в практиці лікаря стоматолога), кількість слайдів не повинна перевищувати 15-20 слайдів, регламент доповіді до 15 хвилин. Рекомендовані теми:

Модуль 1.

- Загальні принципи серцево-легеневої реанімації.
- Роль лікаря-стоматолога в профілактиці виникнення захворювань шлунково-кишкового тракту.

Модуль 2.

- Роль лікаря-стоматолога в профілактиці хронічної ниркової недостатності.

- Роль лікаря-стоматолога в діагностиці гематоонкологічних захворювань.

- Тактика лікаря-стоматолога при виявленні хвороб порушення гемостазу.

III. Виготовлення наочних засобів навчання (таблиці, постери): викладач обговорює тему та наявність додаткового матеріалу для виготовлення таблиці або постеру зі студентом, обговорюється макет проекту таблиці або постеру, який не повинен перевищувати 1 одиниці виконання. Тема для постеру визначається в залежності від плану клінічних конференцій кафедри.

IV. Доповідь на клінічних конференціях баз кафедри: викладач обговорює тему доповіді зі студентом стосовно зацікавленості та поглиблення знань студента, вимоги до доповіді: стислий зміст інформації (висвітлюються тільки головні питання з теми, сучасні методи діагностики, лікування та приклади клінічних випадків в практиці лікаря стоматолога), регламент

доповіді до 15 хвилин. Тема визначається в залежності від плану клінічних конференцій кафедри.

Перелік теоретичних питань для підготовки студентів до підсумкового модульного контролю.

Модуль 1. Основи внутрішньої медицини (Хвороби органів дихання. Хвороби органів кровообігу. Ревматичні хвороби. Хвороби органів травлення).

1. Бронхіальна астма. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Невідкладна допомога. Стоматологічні аспекти.
2. ХОЗЛ. Емфізема легень. Легенева недостатність. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Невідкладна допомога. Стоматологічні аспекти.
3. Пневмонії. Плевральний синдром. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Невідкладна допомога. Стоматологічні аспекти.
4. Гіпертонічна хвороба. Симптоматичні артеріальні гіпертензії.
5. Атеросклероз. ІХС. Класифікація ВООЗ. Раптова зупинка кровообігу. Принципи серцево-легеневої реанімації.
6. Стенокардії. Клінічні форми. Нестабільна стенокардія.
7. Гострий коронарний синдром. Гострий інфаркт міокарду (ГІМ). Клініка. Діагностика. Лікування. Невідкладна допомога.
8. Гостра серцева недостатність (ліво- та правошлуночкова) та гостра судинна недостатність.
9. Хронічна серцева недостатність.
10. Ревматична хвороба. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Сучасне лікування. Профілактика. Стоматологічні аспекти.
11. Інфекційний ендокардит. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Сучасне лікування. Роль стоматолога в профілактиці.
12. Набуті вади серця. Мітральні вади. Аортальні вади.
13. Особливості тактики лікаря – стоматолога у пацієнтів з ревматичними захворюваннями, інфекційним ендокардитом та вадами серця.
14. Дифузні захворювання сполучної тканини. Системні васкуліти. Роль лікаря – стоматолога в профілактиці та лікуванні.
15. Гастрити. Виразкова хвороба шлунка та 12 – палої кишки. Хвороби кишечника (хронічні ентерити, коліти, неспецифічний виразковий коліт). Клініка. Діагностика. Лікування. Профілактика.
16. Панкреатити. Холецистити. Жовчнокам'яна хвороба. Клініка. Діагностика. Лікування.
17. Хронічні гепатити. Цирози печінки. Клініка. Діагностика. Лікування.

Перелік теоретичних питань для підготовки студентів до підсумкового модульного контролю.

Модуль 2. Основи внутрішньої медицини (Заповнення амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби) та захист роботи по веденню медичної документації: амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби). Хвороби органів сечоутворення та сечовиділення. Хвороби ендокринної системи та обміну речовин. Хвороби органів кровотворення. Алергічні хвороби. Вторинні імунodefіцити.).

1. Структура схеми історії хвороби. Послідовність обстеження хворого і викладення історії хвороби при курації. Установлення попереднього, клінічного заключного діагнозу.
2. Провідні синдроми при захворюваннях нирок: набряковий синдром, нефротичний синдром, синдром ренальної гіпертензії, ниркової кольки, гострої ниркової недостатності, хронічної ниркової недостатності.
3. Гострий та хронічний гломерулонефрит. Нефротичний синдром. Визначення. Клінічна симптоматика. Ускладнення. Діагностика. Лікування. Прогноз. Роль санації вогнищ інфекції в профілактиці гострого гломерулонефриту.
4. Гострий та хронічний пієлонефрит . Визначення. Клініка. Діагностика. Лікування. Прогноз.
5. Гостра ниркова недостатність. Визначення. Класифікація. Патогенез. Клініка. Стадії ГНН. Діагностика. Перебіг та прогноз. Лікування. Профілактика.
6. Хронічна хвороба нирок. Хронічна ниркова недостатність Уремія. Невідкладна допомога.
7. Цукровий діабет. Класифікація. Етіологія. Патогенез. Цукровий діабет I та II типу. Клініка. Діагностика. Ускладнення. Принципи лікування. Особливості стоматологічної тактики ведення хворих на ЦД. Коми при цукровому діабеті. Гіперлікемічна, гіпоглікемічна, гіперосмолярна. Диференційна діагностика. Невідкладна допомога
8. Тиреотоксикоз (дифузний токсичний зоб). Визначення, етіологія, патогенез. Клінічні прояви. Методи діагностики тиреотоксикозу. Зміни в ротовій порожнині. Принципи лікування. Гіпотиреоз. Визначення. Етіологія. Патогенез. Клінічні прояви гіпотиреозу. Діагностика. Принципи лікування гіпотиреозу. Зміни в ротовій порожнині та тактика лікаря-стоматолога.
9. Гіпопаратиреоз. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Перебіг. Принципи лікування.
10. Судомний синдром при гіпопаратиреозі. Надання невідкладної допомоги. Зміни в ротовій порожнині та тактика лікаря-стоматолога при гіпопаратиреозі. Гіперпаратиреоз. Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Лікування. Зміни в ротовій порожнині. Тактика стоматолога.
11. Хвороби надниркових залоз. Недостатність надниркових залоз. Хвороба Аддісона. Етіологія. Фактори ризику. Діагностика. Принципи лікування. Зміни слизової оболонки ротової порожнини при хворобі Аддісона. Синдром Кушинга. Клінічні ознаки (в т.ч. з боку слизової ротової порожнини та зубощелепової системи).

12. Первинний гіперальдостеронізм (альдостерома, синдром Кона). Етіологія. Патогенез. Діагностика. Визначення альдостерону в крові і сечі. Клінічні симптоми. Артеріальна гіпертензія. Невідкладна допомога при гіпертонічній кризі.
13. Феохромоцитома. Етіологія. Клініка. Діагностичні критерії. Визначення ваніліл-мигдалевої кислоти у сечі. Комп'ютерна томографія, радіоізотопне дослідження надниркових залоз.
14. Хвороби гіпофіза. Клінічні форми. Акромегалія. Клінічні ознаки. Діагностика. Принципи лікування. Гігантизм, нанізм. Хвороба Іценко-Кушинга. Гіпопітуїтаризм. Нецукровий діабет. Характерні ознаки. Діагностика. Принципи лікування.
15. Диференціально-діагностичні ознаки змін язика і слизової оболонки ротової порожнини при захворюваннях ендокринної системи та порушеннях обміну речовин.
16. Залізодефіцитні анемії. Визначення. Загальні прояви анемії, в тому числі і в ротовій порожнині. Етіологія. Патогенез. Діагностика.
17. Мегалобластні анемії. Визначення. Етіологія. Патогенез. Клінічні прояви мегалобластних анемії, в тому числі і в ротовій порожнині. Діагностика.
18. Гіпо-, апластичні та гемолітичні анемії. Визначення. Етіологія. Патогенез. Клінічні прояви анемії, в тому числі і в ротовій порожнині. Діагностика.
19. Гематоонкологічні хвороби. Сучасні погляди на етіологію та патогенез (онко- та протоонкогени). Поняття про пухлинну трансформацію, дисемінацію та прогресію. Загальні принципи лікування (програмна цитостатична та супровідна терапія, ускладнення) гематоонкологічних хвороб. Оцінка ефективності. Роль лікаря-стоматолога в діагностиці, лікуванні проявів та ускладнень терапії гематоонкологічних хвороб.
20. Агранулоцитоз. Етіологія і патогенез, Клініка імунних агранулоцитозів. Основні ознаки. Ускладнення. Поняття про цитостатичну хворобу. Клінічна і лабораторна діагностика цитопенічного синдрому і агранулоцитозу.
21. Хвороби гемостазу (геморагічні хвороби). Тромбоцитопенії та тромбоцитопатії (спадкові та набуті). Діагностика. Принципи лікування. Тромбоцитопенічна пурпура (хвороба Верльгофа). Діагностичні критерії. Лікування. Невідкладна допомога при кровотечі. Зміни в ротовій порожнині.
22. Особливості надання стоматологічної допомоги хворим з патологією первинного гемостазу.
23. Гемофілії (А, В, С) та інші спадкові та набуті коагулопатії. Етіологія. Патогенез. Клінічні прояви. Особливості тактики лікаря - стоматолога. Принципи лікування.
24. Хвороба Віллебранда. Клінічні прояви, перебіг. Діагностика. Прогноз. Принципи лікування та профілактики кровотеч
25. Геморагічний васкуліт (хвороба Шенлейн-Геноха). Етіологія. Патогенез. Клінічна картина. Основні форми (шкірна, суглобова, абдомінальна, ниркова). Прояви у ротовій порожнині. Принципи лікування. Вазопатії.

Причини. Клінічні прояви в ротовій порожнині. Діагностика. Профілактика. Особливості зупинки кровотеч при васкулітах та вазопатіях в стоматологічній практиці.

26. Поняття про алергози. Патогенез та типи алергічних реакцій. Алергічні реакції негайного типу. Анафілактичний шок. Гострі токсико-алергічні реакції (ГТАР); кропив'янка, набряк Квінке. Етіологія. Механізм розвитку. Види і форми анафілаксії. Клініка. Перебіг. Принципи лікування. Невідкладна допомога.
27. Вторинні імунodefіцити. Визначення. Етіологія. Патогенез. Клінічні ознаки. Діагностика. Основні підходи до лікування вторинних імунodefіцитів. Стоматологічні аспекти хвороб імунної системи.

Перелік практичних навичок для підсумкового модульного контролю:

Модуль 1. Основи внутрішньої медицини (хвороби органів дихання, хвороби органів кровообігу, ревматичні хвороби, хвороби органів травлення)

Хвороби органів дихання.

1. Опанування навичками трактування даних променевих досліджень органів грудної порожнини.
2. Опанування навичками трактування даних ендоскопічного дослідження бронхів
3. Опанування навичками трактування показників функції зовнішнього дихання.
4. Опанування навичками аналізувати дані лабораторних досліджень (загальний аналіз крові, загальний білок та білкові фракції, коагулограма, загальне та мікробіологічне дослідження харкотиння, загальне та мікробіологічне дослідження плевральної рідини)
5. Опанування навичками надання медичної допомоги при гострій дихальній недостатності.

Хвороби органів кровообігу.

6. Опанування навичками реєстрації та інтерпретування ЕКГ
7. Опанування навичками вимірювання артеріального тиску
8. Опанування навичками трактування даних рентгенологічного дослідження органів грудної клітки
9. Опанування навичками аналізувати дані лабораторних методів дослідження (мікробіологічне дослідження крові, гострофазові показники крові, загальний білок та білкові фракції, трансамінази крові, коагулограма, лабораторні маркери некрозу міокарду, ліпідний спектр крові, креатинін крові, кліренс креатиніну, електроліти крові, дані серологічних досліджень при аутоімунних процесах)
10. Опанування навичками надання медичної допомоги при гострій

серцевій недостатності, колапсі, шоках, пароксизмальних порушеннях ритму, при синдромі Морган'ї-Адамса-Стокса, при гіпертензивному кризі, зупинці кровообігу та дихання

Ревматичні хвороби.

11. Опанування навичками трактування даних ехокардіографії
12. Опанування навичками аналізувати лабораторні дані (загальний аналіз крові, загальний білок та білкові фракції, креатинін, сечовину, сечову кислоту крові, електроліти крові, показники імунного статусу, гостро фазові показники крові, дані серологічних досліджень при аутоімунних процесах, лабораторні показники функціонального стану печінки та нирок)
13. Опанування навичками реєстрації та інтерпретування ЕКГ

Хвороби органів травлення.

14. Опанування навичками трактування даних ендоскопічного дослідження травного тракту
15. Опанування навичками трактування даних променевого (рентгенологічного та сонографічного) дослідження травного тракту та органів черевної порожнини
16. Опанування навичками трактування даних дослідження секреторної функції шлунку (рН-метрії)
17. Опанування навичками трактування даних мікробіологічного та біохімічного дослідження жовчі
18. Опанування навичками трактування даних біохімічного (функціональні печінкові проби) аналізу крові
19. Опанування навичками трактування даних імуноферментних досліджень крові та калу

Модуль 2. Основи внутрішньої медицини (Заповнення амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби) та захист роботи по веденню медичної документації: амбулаторної картки пацієнта (історії хвороби). Хвороби органів сечоутворення та сечовиділення. Хвороби ендокринної системи та обміну речовин. Хвороби органів кровотворення. Алергічні хвороби. Вторинні імунодефіцити.).

1. Знання розділів схеми історії хвороби, збору скарг, анамнезу, об'єктивного обстеження хворого, постановки попереднього діагнозу.
2. Аналіз даних лабораторних та інструментальних методів дослідження (загальні аналізи крові, сечі, біохімічні аналізи крові, аналіз мочі за Зимницьким та Нечипоренко, УЗД нирок, КТ, пієлографія).
3. Проведення диференційного та заключного діагнозу.
4. Визначення клінічних ознак гострої і хронічної ниркової недостатності.

5. Оцінка змін ротової порожнини у хворих з патологією нирок.
6. Діагностика основних ендокринних захворювань, та надання невідкладної допомоги при основних ендокринних захворюваннях, що ведуть до коматозних станів.
7. Диференціальна діагностика змін язика і слизової оболонки ротової порожнини при захворюваннях ендокринної системи.
8. Діагностики основних гематологічних та алергологічних захворювань, основними ознаками вторинних імунodefіцитів.
9. Надання невідкладної допомоги при масивних кровотечах, анафілактичному шоці, набряку Квінке.
10. Характерні ознаки змін язика і слизової оболонки ротової порожнини при захворюваннях кровотворної системи, алергозах та вторинних імунodefіцитах.

Перелік питань, який повинен засвоїти студент при вивченні навчальної дисципліни (форма контролю – залік) - не передбачено програмою.

Форма підсумкового контролю успішності навчання – підсумковий модульний контроль (ПМК).

Система оцінювання поточного та підсумкового контролю.

Поточне оцінювання студентів з відповідних тем по модулям проводиться за традиційною 4-бальною системою («відмінно», «добре», «задовільно» і «незадовільно»):

- «відмінно» – студент володіє не менш ніж 90% знань з теми як під час опитування, так і тестового контролю. Добре орієнтується в предметній термінології. Чітко формулює відповіді на поставлені запитання. Практична робота виконується в повному обсязі.

– «добре» – студент володіє знаннями в обсязі не менш ніж 75 – 85%, допускає несуттєві помилки, які виправляє, відповідаючи на запитання. Під час виконання тестових завдань відповідає на 75% питань. Практична робота виконана в повному обсязі, допускаються незначні помилки.

– «задовільно» – студент володіє знаннями по темі в обсязі не менше 60 – 65%, під час тестування відповідає не менш ніж на 60% запитань. Відповіді недостатньо точні, навідні запитання їх не відкореговують. Не в повному обсязі виконано практичну роботу.

– «незадовільно» – студент не засвоїв необхідний мінімум знань з теми заняття та тестування в межах менш ніж 60% знань. Нездатний відповідати на навідні запитання, оперує неточними формулюваннями. Завдання тестового контролю виконані менш ніж на 60%. Практичними навичками не володіє.

Бал визначається згідно таблиці 1:

Таблиця 1. Стандартизовані узагальнені критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти в ПДМУ

За 4-бальною шкалою	Оцінка в ЕКТС	Критерії оцінювання
5 (відмінно)	А	Здобувач освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили, володіє не менш ніж 90% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
4 (добре)	В	Здобувач освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи і задачі у стандартизованих ситуаціях, самостійно виправляє помилки, кількість яких незначна, володіє не менш ніж 85% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	С	Здобувач освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом науково-педагогічного працівника, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок, володіє не менш ніж 75% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
3 (задовільно)	Д	Здобувач освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень з допомогою науково-педагогічного працівника може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих, володіє не менш ніж 65% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	Е	Здобувач освіти володіє навчальним матеріалом

		на рівні вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні. володіє не менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
2 (незадовільно)	FX	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину матеріалу, володіє менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.
	F	Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, володіє менш ніж 60% знань з теми як під час опитування, та усіх видів контролю.

Поточна успішність дорівнює середньому арифметичному оцінок поточного контролю за практичні заняття та самостійну роботу (ведення конспекту, медичної документації, написання історії хвороби, робота у відділеннях). Оцінювання самостійної роботи студентів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті.

Викладач вносить бали після їх конвертації з середнього балу успішності згідно таблиці. Мінімальна кількість балів, що студенти отримують за поточну успішність – 72.

Бал визначається згідно таблиці 2:

Таблиця №2. Уніфікована таблиця відповідності балів за поточну успішність, балам за ПМК, екзамен та традиційній чотирьохбальній оцінці.

Середній бал за поточну успішність (А)	Бали за поточну успішність з модуля (А * 24)	Бали за ПМК з модуля (А*16)	Бали за модуль та/або екзамен (А*24 + А*16)	Категорія ЄКТС	За 4-бальною шкалою
2	48	32	80	F FX	2 незадовільно
2,1	50	34	84		
2,15	52	34	86		
2,2	53	35	88		
2,25	54	36	90		
2,3	55	37	92		
2,35	56	38	94		
2,4	58	38	96		
2,45	59	39	98		

2,5	60	40	100		
2,55	61	41	102		
2,6	62	42	104		
2,65	64	42	106		
2,7	65	43	108		
2,75	66	44	110		
2,8	67	45	112		
2,85	68	46	114		
2,9	70	46	116		
2,95	71	47	118		
3	72	50	122		
3,05	73	50	123		
3,1	74	50	124	Е	3 задовільно
3,15	76	50	126		
3,2	77	51	128		
3,25	78	52	130		
3,3	79	53	132		
3,35	80	54	134	D	
3,4	82	54	136		
3,45	83	55	138		
3,5	84	56	140		
3,55	85	57	142		
3,6	86	58	144		
3,65	88	58	146		
3,7	89	59	148		
3,75	90	60	150		
3,8	91	61	152		
3,85	92	62	154		
3,9	94	62	156		
3,95	95	63	158		
4	96	64	160	B	
4,05	97	65	162		
4,1	98	66	164		
4,15	100	66	166		
4,2	101	67	168		
4,25	102	68	170		
4,3	103	69	172		
4,35	104	70	174		
4,4	106	70	176		
4,45	107	71	178		
4,5	108	72	180	A	5 відмінно
4,55	109	73	182		
4,6	110	74	184		

4,65	112	74	186		
4,7	113	75	188		
4,75	114	76	190		
4,8	115	77	192		
4,85	116	78	194		
4,9	118	78	196		
4,95	119	79	198		
5	120	80	200		

До підсумкового модульного контролю допускаються студенти, які відвідали усі передбачені навчальною програмою з дисципліни аудиторні навчальні заняття, виконали самостійну роботу та при вивченні модуля набрали кількість балів, не меншу за мінімальну. Студенту, який з поважних причин мав пропуски навчальних занять, вносяться корективи до індивідуального навчального плану і дозволяється відпрацювати академічну заборгованість до визначеного терміну.

Наявність оцінки «2» за поточну успішність не позбавляє студента права допуску до підсумкового модульного контролю з допустимою мінімальною кількістю балів за поточну успішність. Студент не має право перескладати поточні оцінки «2» якщо він має мінімальну суму балів для допуску до контрольних заходів. Поточні оцінки «3» або «4» не перескладаються. Студент зобов'язаний перескладати «2», якщо середній бал поточної успішності за модуль не досягає мінімального (3,0 бали) для допуску до ПМК. Дозвіл на відпрацювання поточної оцінки «2» надає завідувач кафедри лише з метою досягнення студентом мінімальної кількості балів для допуску до підсумкового чи семестрового контролю.

Перескладання здійснюється викладачем, призначеним завідувачем кафедри за графіком консультацій та відпрацювання пропущених занять, що узгоджений з відповідними деканатами.

Кількість перескладань поточної «2» обмежена двома спробами. Студенти, які мають середній бал успішності менший ніж 3,0 мають право перескладати поточні «2», але не пізніше початку нового семестру.

Підсумковий модульний контроль здійснюється після вивчення програми модуля з дисципліни і проводиться на останньому занятті модуля. Для підсумкового модульного контролю використовуються години, передбачені в навчальній програмі для практичних занять. Студентам, які під час навчання дисципліни, мають середній бал успішності від 4,5 до 5,0 звільняються від складання ПМК і автоматично (за згодою) отримують підсумкову оцінку відповідно до таблиці 2.

Результат ПМК оцінюється у балах і в традиційну 4-бальну оцінку не конвертується. Максимальна кількість балів ПМК складає 80 балів. Мінімальна кількість балів ПМК, при якій контроль вважається складеним

складає 50 балів. Максимальна кількість балів за модуль складає 200 балів (з них до 120 балів за поточну успішність).

Студенти яким зараховано ПМК вноситься до «Відомісті підсумкового модульного контролю», після заповнення відомості відносяться до відповідного деканату.

Студентам, яким не зарахований ПМК, з точним зазначенням причини незарахування також вноситься до «Відомісті підсумкового модульного контролю» та індивідуальні навчальні плани студентів. Причини незарахування можуть бути наступні:

а) студент має невідпрацьовані пропуски занять і (або) лекцій. Позначка «н/в» (не виконав) у колонці «бали за ПМК»;

б) студент який відвідав усі заняття (практичні, лекційні), але не набрав мінімальної кількості балів за поточну навчальну діяльність; не виконав самостійну роботу (конспекти); не написав історію хвороби, не допускається до ПМК. Позначка «н/д» (не допущений) у колонці «бали за ПМК»;

в) студент відвідав усі заняття, та набрав кількість балів за поточну навчальну діяльність і був допущений до складання ПМК, але не з'явився на ПМК. Позначка «н/з» (не з'явився) у колонці «бали за ПМК».

Студент має право на складання та два перескладання ПМК.

Методи навчання :

Вербальні:

- лекція,
- пояснення,
- розповідь,
- бесіда.

Наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація;

Практичні (практика для вироблення вмінь та навичок);

Самостійна робота студентів з осмислення й засвоєння нового матеріалу.

Практичні заняття за методикою їх організації є клінічними і передбачають:

1. Курацію тематичних хворих, що здійснюється за заданим алгоритмом дій студентів.
2. Опанування практичних навичок (огляду хворого, виділення синдромів, оцінка результатів додаткового обстеження).
3. Розгляд теоретичних питань щодо набуття практичних навичок за стандартними переліками до кожного практичного заняття та під час контролю.
4. Аналіз архівних історій хвороб.
5. Розв'язування ситуативних задач.
6. Стандартизований тестовий контроль, усне та письмове опитування.
7. Активні методи навчання: тематичні дискусії, мозковий штурм, аналіз конкретних ситуацій (кейс – метод), імітаційні завдання.

Методи контролю:

Усне опитування: фронтальне, індивідуальне, комбіноване, співбесіда.

Письмовий контроль: письмова перевірка здійснюється у формі перевіркової (контрольної) роботи, написання конспектів.

Тестовий контроль: використовується тести закритої форми, які передбачають вибір відповіді з певної кількості варіантів.

Програмований контроль здійснюватися за допомогою індивідуальних автоматизованих засобів.

Практична перевірка: проводиться перевірка практичних професійних умінь і навичок під час проведення практичних занять.

Методичне забезпечення

1. Робоча навчальна програма дисципліни;
2. Силабус з дисципліни;
3. Плани практичних занять та самостійної роботи студентів;
4. Методичні рекомендації для викладача;
5. Методичні вказівки для самостійної роботи студентів під час підготовки до практичного заняття та на занятті;
6. Тестові та контрольні завдання до практичних занять;
7. Питання та завдання до контролю засвоєння модуля, перелік практичних навичок;
8. Історії хвороби, результати обстеження, алгоритми обстеження, набори-укладки для надання допомоги;
9. Мультимедійні презентації лекційного курсу кафедри.

Рекомендована література.

Список рекомендованої літератури для вітчизняних студентів:

Базова (наявна в бібліотеці ПДМУ) для вітчизняних студентів

1. Внутрішні хвороби. / [В.М. Березов, В.М. Васильєв, Є.І. Дзись та ін.] ; під ред. М.С. Расіна. Полтава. – ТОВ «Допомога», 2002 .- 361 с.

2.616.1/9

В 60

2. Внутрішня медицина [Текст] : підручник для студентів стомат. фак. вищих мед. навч. закладів IV рівня акредитації / за ред. М. С. Расіна ; К. О. Бобкович, Є. І. Дзись, В. М. Жебель та ін. ; МОЗ України. - Вінниця : Нова книга, 2019. - 325 с.

Екз-ри: всього - 50.

3.616.1/9

С 91

3. Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи: нормативні показники, трактування змін [Текст] / Вінницький нац. мед. ун-т ім. М. І. Пирогова ; за ред. Ю. М. Мостового. - 27-е вид., змін. - К. : Центр ДЗК, 2020. - 799 с.

Екз-ри: всього - 1.

4. Внутрішні хвороби: підручник у 2 частинах. Частина 2. Розділи 9–24 / [Л. В. Глушко, С. В. Федоров, І. М. Скрипник та ін.]. – 2-е видання. – Київ : Медицина, 2022. – 584 с.

5. Внутрішні хвороби: підручник у 2 частинах. Частина 1. Розділи 1-8 / [Л. В. Глушко, С. В. Федоров, І. М. Скрипник та ін.]. – 2-е видання. – Київ : Медицина, 2022. – 584 с. – Доступно:

<https://www.medpublish.com.ua/images/pdf/75156.pdf>

Допоміжна.

1.Денесюк В. І. Внутрішня медицина : підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III–IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / В. І. Денесюк, О. В. Денесюк; за ред. В. М. Коваленка. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К. : МОРІОН, 2019. – 960 с.

2. Внутрішні хвороби : підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 / дар. Medycyna Praktyczna ; голов. ред. : А. Яремчук-Качмарчик, А. М. Свінціцький, П. Гаєвські. – Краків : Практ. медицина, 2018. – 1632 с.

3.Свінціцький А. С. Методи діагностики в клініці внутрішньої медицини: навчальний посібник / А. С. Свінціцький. – Київ : Медицина, 2019. – 1008 с.; 80 цветн. вклейки.

4.616.1/9

В 60

4. Внутрішня медицина [Текст] : [підручник] / за ред. Р. О. Сабадишина ; Р. О. Сабадишин, В. Р. Смоляк, О. С. Гашинська та ін. - Вінниця : Нова Книга, 2019. - 551 с.

Екз-ри: всього - 2.

5.616.1/9

С 76

5. Стандарти діагностики та лікування в загальнолікарській практиці. Внутрішні хвороби [Текст] : навчальний посібник [для лікарів-слухачів закладів (фак.) післядиплом. освіти] / В. М. Ждан, Л. М. Шилкіна, М. Ю. Бабаніна та ін. ; МОЗ України, УМСА. - Вид. 2-ге, доп. і перероб. - Полтава : АСМІ, 2016. - 491 с.

Екз-ри: всього - 5.

6. Практичний посібник з внутрішньої медицини / [Н. В. Пасечко, Н. І. Ярема, Л. П. Мартинюк та ін., за ред професорів Н. В. Пасечко, Н. І. Яреми]. - Тернопіль : Підручники та посібники, 2019. - 432 с.

7. Сиволап В. Д. Особливості викладання основ внутрішньої медицини (ендокринологія, гастроентерологія, пульмонологія, гематологія, загальні питання внутрішньої медицини): навчально-методичний посібник / В. Д. Сиволап. - Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. - 121 с.

8. О.О. Якименко, Д.М. Себов, О.Є. Кравчук, В.В. Ключко, К.В. Маркіна, Л.Н. Єфременкова, О.А. Борзих, І.П. Кайдашев; за ред. проф. О.О. Якименко. Внутрішні хвороби: навчальний посібник для студентів-стоматологів медичних закладів вищої освіти; 2 – ге вид., доп. та перероб., Одеса: Олді+, 2023. 548 с.

Базова (наявна в бібліотеці ПДМУ) для іноземних студентів

1.616.1/9

С 37

1. Family Medicine. In 3 books [Текст] : textbook [for students of higher education establishments - medical universities, institutes and academies]. Book 2. Symptoms and syndromes in clinical course of internal diseases = Сімейна медицина. В 3-х кн. Кн. 2. Синдроми і симптоми у клініці внутрішніх хвороб: підручник / ed. О. М. Hyrina, L. M. Pasiyeshvili ; L. S. Babinets, O. M. Barna, S. V. Biletskyi et al. - K. : Medicine Publishing, 2018. - 375 p. - На англ. мові.

Екз-ри: всього - 29.

2.616.1/9

В 60

2. Internal medicine [Текст] : textbook for English-speaking students of hinger medical educational establishments. Part 1. Cardiology, Rheumatology, Haematology = Внутрішня медицина: підручник. Ч. 1. Кардіологія. Ревматологія. Гематологія / ed. M. A. Stanislavchuk and V. K. Sierkova ; K. M. Amosova, O. Ya. Babak, I. P. Katerenchuk at al. ; Ministry of health of Ukraine,

National Pirogov Memorial Medical University, Vinnytsya. - Vinnytsya : Nova Knyha, 2019. - 407 p. - На англ. мові.

Екз-ри: всього - 200.

3.616.1/9

В 60

3. Internal medicine [Текст] : textbook for English-speaking students of higher medical educational establishments. Part 2. Pulmonology, Gastroenterology, Nephrology. Diseases of the internal organs in countries with hot climate = Внутрішня медицина: підручник. Ч. 2. Пульмонологія. Гастроентерологія. Нефрологія. Хвороби внутрішніх органів у країнах з жарким кліматом / ed. M. A. Stanislavchuk and V. K. Sierkova ; K. M. Amosova, O. Ya. Babak, I. P. Katerenchuk et al. ; Ministry of health of Ukraine, National Pirogov Memorial Medical University, Vinnytsya. - Vinnytsya : Nova Knyha, 2019. - 359 p. - На англ. мові.

Екз-ри: всього - 200.

4.616.1/9

В 60

4. Internal Medicine. In 2 books [Текст] : textbook [for students and interns of higher medical education establishments]. Books 1. Diseases of the Cardiovascular and Respiratory Systems = Внутрішня медицина: у 2 кн. Кн. 1: Захворювання серцево-судинної та дихальної систем: підручник / N. M. Seredyuk, I. P. Vakaliuk, R. I. Yatsyshyn et al. - Kyiv : Medicine Publishing, 2019. - 663 p. - На англ. мові.

Екз-ри: всього - 80.

5.616.1/9

В 60

5. Internal Medicine. In 2 books [Текст] : textbook [for students and interns of higher medical education establishments]. Books 2. Diseases of the Digestive System, Kidney, Rheumatic and Hematological Diseases = Внутрішня медицина: у 2 кн. Кн. 2: Захворювання травної системи, нирок, ревматичні і гематологічні захворювання: підручник / N. M. Seredyuk, I. P. Vakaliuk, R. I. Yatsyshyn et al. - Kyiv : Medicine Publishing, 2020. - 463 p. - На англ. мові.

Екз-ри: всього - 80.

Допоміжна:

1. Малая Л.Т. Терапия /Малая Л.Т., Хворостинка В.Н.; - Харьков: 2005.- 500с.

2. Internal Medicine: in 2 books. Book 1. Diseases of the Cardiovascular and Respiratory Systems: textbook / [N. M. Seredyuk, I. P. Vakaliuk, R. I. Yatsyshyn et al.]. – Kyiv: AUS Medicine Publishing, 2019. – 664 p.

3. Internal Medicine: Critical Care: textbook / [O. Ya. Babak, O. M. Bilovol, N. M. Zhelezniakova et al.] ; edited by O. Ya. Babak, O. M. Bilovol . – Kyiv : AUS Medicine Publishing, 2018. – 368 p.

4. Kondratiuk V. Ye. Practice in Patient Care at the Therapeutic Department of a Hospital: Workbook. Clinical manual / V. Ye. Kondratiuk, V. A. Khomaziuk. – Kyiv : AUS Medicine Publishing, 2020. – 112 p.
5. Gliklich RE, Leavy MB, Dreyer NA, editors. Registries for Evaluating Patient Outcomes: A User's Guide [Internet]. 4th edition. Rockville (MD): Agency for Healthcare Research and Quality (US); 2020 Sep. Available: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK208616/?report=printable>
6. Halfon N, Forrest CB, Lerner RM, et al., editors. Handbook of Life Course Health Development [Internet]. Cham (CH): Springer; 2018. Available: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/978-3-319-47143-3.pdf>
7. Totten AM, Hansen RN, Wagner J, et al. Telehealth for Acute and Chronic Care Consultations [Internet]. Rockville (MD): Agency for Healthcare Research and Quality (US); 2019 Apr. (Comparative Effectiveness Review, No. 216.). Available: https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK547239/pdf/Bookshelf_NBK547239.pdf

16. Інформаційні ресурси

<https://empendium.com/ua/kalkulatory>
<https://www.umj.com.ua/article/200731/vimogi-pmg-2021-pervinna-mediczna-dopomoga>
<https://compendium.com.ua>
<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/;3915125.html>
<https://ginasthma.org/2024-report/>
<https://guidelines.moz.gov.ua/documents>

Розробник (розробники)

Наталія ДІГТЯР, к.мед.н., доцент
 Оксана БОРЗИХ, к.мед.н., доцент
 Яніна АВРАМЕНКО, асистент